

EL FEMINISME: UNA ÈTICA PER LA VIDA

MARÍA TERESA BLANDÓN GADEA

Managua, Nicaragua

El feminisme com a ètica, com a teoria crítica i com a acció política, pren sentit en l'esforç constant de reassignificar les experiències vitals de les dones, posant en qüestió el pensament patriarcal que durant segles ha presentat les dones com a éssers inferiors, dèbils, incapaços, perillosos, mancats de voluntat pròpia i fins i tot de capacitat per elaborar els seus propis pensaments.

En els seu afany de construir pensament crític, el feminisme ha desplegat una ètica de la sospita des d'on analitza i qüestiona els discursos que legitimen el predomini del poder masculí sobre les dones en tots els àmbits de la vida.

La construcció d'identitats en clau binària; la constitució d'un ordre familiar que reproduïx el poder del pare; la divisió sexual de la feina que obliga les dones a dedicar les seves principals energies a la cura dels altres, expropiant-les del seu temps i de tota mena de recursos i oportunitats; una moral sexual que posa els cossos de les dones a disposició dels homes negant-les el seu propi desig; el monopoli dels homes sobre l'espai públic i la presa de decisions, formen part de les múltiples dimensions que han estat objecte de profundes elaboracions filosòfiques, conceptuals, polítiques i metodològiques.

El feminisme constitueix una interpel·lació al pensament patriarcal que proclama el predomini del poder masculí sobre les dones i altres cossos feminitzats, alhora que expressa la insubordinació de les dones davant aitals mandats.

En aquest afany de deconstruir estructures de poder que es construeixen amb base al gènere, el feminisme ha hagut de superar la històrica alienació de les dones, recuperant les seves històries de resistència i desplegant una "ètica de la sospita" que ens ha permès posar en qüestió la ideologia patriarcal.

La teoria feminista ha aconseguit desvelar les claus que històricament han reproduït i legitimat el sexisme i la misogínia, que articulats amb altres

sistemes de dominació com el racisme colonialista i el neoliberalisme, condemnen milions de dones a viure en els límits de la dignitat.

El feminisme ha qüestionat els fonaments teològics de les religions patriarcales que parlant en nom d'allò sagrat reproduïxen la dominació masculina; les premisses androcèntriques de les democràcies occidentals que neguen drets plens a les dones, ubicant-les com a ciutadanes de segona i tercera categoria; la complicitat de les ciències socials amb la històrica invisibilització de les dones i sobrerrepresentació dels homes; la patologització dels legítims malestars de les dones i l'encobriment dels abusos de poder comesos en contra de les dones; la brutal expropiació i explotació de la feina de les dones per a benefici d'altres, entre moltes altres dimensions.

Mercès al feminisme ha estat possible reconèixer els fils visibles i invisibles de les xarxes de poder que parlant en nom d'allò sagrat, de l'amor, de la família, de la pàtria, de la moral i els bons costums, comminen les dones al silenci i la resignació, com a estratègia discursiva perquè les dones acabin acceptant el lloc subordinat que se'ls ha assignat.

Si bé el recorregut del feminisme llatinoamericà ha estat producte de diverses influències i ha transitat per diverses etapes en termes de construcció de noves narratives sobre les relacions entre homes i dones, per al feminisme del segle XXI és cada vegada més evident la profunditat i complexitat dels històrics processos d'articulació de les lògiques de dominació on conflueixen el patriarcat, el racisme i el neoliberalisme, que sotmeten i exclouen no només les dones, sinó tots aquells cossos que no encaixen en els estereotips de la modernitat occidental.

El feminisme a Amèrica Llatina i el Carib s'ha constituït els darrers segles, no només en una teoria capaç d'explicar l'origen i recorregut de la història de submissió de les dones i de les seves resistències, sinó en un potent moviment social amb arrelament

en les lluites de les dones camperoles, obreres, indígenes, afrodescendents, lesbianes, trans, joves, intel·lectuals, acadèmiques, artistes, expressió de les múltiples identitats que ens constitueixen.

Aquestes dones en la seva diversitat d'experiències i pluralitat de veus que actuen col·lectivament en defensa de l'equitat i la igualtat entre dones i homes, s'han articulat en col·lectius, associacions, centres i xarxes d'aliança que donen sentit al que avui coneixem com a moviment de dones i feminista a la regió.

Formen part dels quotidians i grans reptes identificats en el moviment feminista llatinoamericà i del Carib:

- Continuar generant la més profunda indignació i rebuig a totes les formes de violència que pateixen cada dia milions de nenes, adolescents i dones de totes les edats, en la base de les quals hi ha uns imaginis socials entorn de la masculinitat com a dominació a les dones i la feminitat com a submissió al poder masculí.

- Qüestionar tots els mandats que parlant en nom de Déu-pare, de la ciència o del mercat, redueixen els cossos de les dones a úters reproductors.

- Davant la nova ofensiva dels fonamentalismes religiosos que té com a principal objectiu impedir els canvis favorables a la igualtat i a l'equitat, el feminisme llatinoamericà i caribeny ha assumit el repte de construir noves visions i pràctiques espirituals que enforteixin la consciència i la llibertat per escollir en tots els àmbits de la vida.

- Defensar la maternitat i la paternitat voluntària com a expressió de la llibertat i autodeterminació, però també com a acte conscient i profundament responsable amb la reproducció i cura de la vida.

- Denunciar l'empobriment al que han estat condemnades milions de dones –i d'homes– com a conseqüència de la instal·lació dels interessos dels grans capital en el funcionament dels mercats i de l'Estat.

- Aportar noves mirades i propostes que posin en el centre dels debats sobre pobresa i desenvolupament, la preeminència de la cura i sostenibilitat de la vida, el que suposa un plantejament radical de la comprensió patriarcal de l'economia i la política.

- Continuar denunciant les fal·làcies de les

democràcies occidentals, la racionalitat de les quals continua ancorada en una visió sexista, classista i racista, que exclou i discrimina les dones, els pobles indígenes i afrodescendents, la gent empobrida del camp i la ciutat, entre altres cossos col·locats als marges.

- Construir noves nocions de democràcia que ens remetin al poder dels individus i les comunitat en el seu sentit més ampli, d'escollir els models de societat que més s'adeqüin als interessos del bé comú i de la recerca de la felicitat.

- Construir noves i radicals nocions de democràcia i ciutadania, que partint del reconeixement de la diversitat de subjectes, proposi un nou contracte social capaç d'invertir l'actual piràmide de poder que confereix a les elits econòmiques, polítiques i militars tota mena de privilegis.

- Denunciar l'existència de governs autoritaris, misògins i corruptes que parlant en nom del progrés i del desenvolupament i fins i tot de l'equitat de gènere, han mantingut inalterables polítiques de perfil neoliberal que exclouen milions de dones, nens i nenes, pobles indígenes i afrodescendents a la regió.

- Avançar en la construcció de narratives capaces de mobilitzar les consciències d'homes i dones en la recerca de la justícia social i de gènere, multiplicant els diàlegs i la construcció d'aliances amb altres moviments socials amb els que compartim cosmovisions i utopies.

- Com a conclusió es pot afirmar que la radicalitat de la crítica i dels canvis que proposa el feminisme al conjunt de les nostres societats, s'expressa en el qüestionament a tots els poders opressius que parlant en nom de Déu, de la cultura, de la tradició i de la llei, reproduïxen un ordre de gènere asimètric, jeràrquic i violent.

- El feminisme llatinoamericà i del Carib, en les seves diverses expressions, ha produït canvis d'enorme importància per al conjunt de les nostres societats, que van des de la vida quotidiana, fins al qüestionament de tots els sistemes de poder que reproduïxen les desigualtats.

- L'acumulat històric d'un moviment social que en defensar l'emancipació de les dones, planteja l'alliberament dels homes de tots els mandats que els allunyen de la seva humanitat, constitueixen l'aportació feminista a aquest canvi d'època. □